

Emancipatiebeleid blijft nog steeds nodig ; Onder allochtone vrouwen bestaat nog een groot potentieel

Aart Jan de Geus

Vooralsociaal-economische barrières staan emancipatie van vrouwen in de weg. Volgens Aart Jan de Geus zullen ze in CAO's steeds vaker worden opgeruimd.

Tien jaar geleden, tijdens de Vierde Wereldvrouwenconferentie in Peking, bruiste het emancipatiebeleid van energie. Daar werd het Platform for Action aangenomen, de bron bij uitstek voor een krachtig emancipatiebeleid. De Nederlandse regering liep samen met de niet-gouvernementele organisaties voorop. Nu stellen deze organisaties de vraag: zijn de verwachtingen van Peking uitgekomen? Hun conclusie: het is niet goed. Maar is het zo'n tranendal? Waar staan we in het emancipatieproces? Wie de Emancipatiemonitor 2004 van het Sociaal en Cultureel Planbureau zorgvuldig leest, moet tot de conclusie komen dat er veel is bereikt.

Neem het onderwijs. De stijging van het opleidingsniveau van vrouwen zet gestaag door. Vrouwen nemen steeds meer deel aan hogere vormen van onderwijs en halen sneller hun diploma dan mannen. Het opleidingsniveau van mannen is in de afgelopen jaren iets gestegen, bij vrouwen is de stijging groter. Het onderwijsniveau van vrouwen en mannen tot 45 jaar is ongeveer even hoog. Bij allochtonen van de tweede generatie is er weinig of geen opleidingsverschil meer tussen mannen en vrouwen. Voor de toekomst betekent dit dat in alle delen van de bevolking vrouwen steeds beter zullen zijn opgeleid.

Ik vind dit een juweel van een conclusie. Toen de generatie vrouwen en mannen tot 45 jaar werd geboren - in de jaren zestig van de vorige eeuw - volgden vierduizend vrouwen een universitaire studie. Van alle studenten was een op de zes vrouw. Nu zijn vrouwen en mannen in het hoger onderwijs even sterk vertegenwoordigd. Onderwijs is de beste emancipatiemonitor die men zich kan voorstellen. En die motor zal doorwerken in de positie van deze generatie op de arbeidsmarkt.

Dan het terrein van werk en inkomen. De arbeidsparticipatie van vrouwen neemt gestaag toe en bedraagt nu 55 procent van alle vrouwen, volgens diezelfde emancipatiemonitor 2004. Tegelijkertijd zie ik dat het met de economische zelfstandigheid van vrouwen niet goed genoeg gaat. Ook al is hier de trend positief. Vier op de tien vrouwen zijn economisch zelfstandig. Dat wil zeggen vier op de tien vrouwen verdienen in ieder geval 70 procent van het minimumloon, het bijstandsniveau.

Voor mannen ligt de score aanzienlijk hoger. Ruim zeven op de tien mannen hebben inkomsten uit arbeid op minstens bijstandsniveau. Voor veel allochtone vrouwen is een baan en een inkomen nog een onbereikbaar perspectief.

Ik houd vast aan het streven dat zes op de tien vrouwen economisch zelfstandig zijn in 2010. En ik vind ook dat we af moeten zien te komen van het onverklaarbare loonverschil tussen mannen en vrouwen. Al neemt het af. Maar bij een loonverschil van 7 procent werken vrouwen per jaar drieënhalve week voor niets.

Er mankeert overigens niets aan de wetgeving. Dit zijn verschillen die hardnekkig standhouden op de werkvloer. Ik ben van mening dat elke toppositie in deeltijd vervuld kan worden. Dat is een kwestie van organiseren van het werk op een moderne manier.

En het feit dat het niet wordt georganiseerd, is absoluut in het nadeel van vrouwen.

Ik heb bij mijn aantreden, het hele terrein overziende, bewust gekozen te focussen op de mijns inziens actueelste knelpunten. Dat de focus op het sociaal-economisch terrein ligt, hoeft geen verbazing te wekken. Daar bestaan nog enkele barrières, daar kan en moet vooruitgang worden geboekt. Omdat het economisch en sociaal van het grootste belang is. Werk en inkomen zijn voor vrouwen de beste bescherming tegen armoede, ook op latere leeftijd.

Het gaat mij anno 2005 om: kinderopvang, de combinatie werk en privé, en empowerment. Voor vrouwen uit etnische minderheden blijft 'empowerment' het sleutelwoord. Allochtone vrouwen hebben nog onvoldoende mogelijkheden om de eigen kracht tot ontwikkeling te brengen. Ik ben ervan overtuigd dat er een groot potentieel onbenut blijft.

Op het sociaal-economische terrein boeken we voortgang. Na meer dan twintig jaar heeft de kinderopvang eindelijk een wettelijke basis. De wet maakt kinderopvang voor lagere inkomensgroepen betaalbaar, ongeacht of die door gemeenten dan wel door andere aanbieders wordt verstrekt. Dat was ook precies de bedoeling. De werkgever betaalt mee. Niet iedereen staat het nog even scherp voor de geest, maar onder het oude stelsel kon de groep met een inkomen op minimumniveau zonder werkgeversbijdrage überhaupt niet van kinderopvang gebruikmaken.

De overheid biedt volledige compensatie in situaties waarin een werkgever ontbreekt, bijvoorbeeld bij eenoudergezinnen of wanneer een van de ouders een reïntegratietraject volgt. Wanneer er wel een werkgever is, maar deze niet bijdraagt, biedt de overheid tijdelijke compensatie. Voor de lagere inkomens zelfs permanent. Dit jaar betaalt de overheid voor ruim honderd miljoen meer dan in 2004 mee aan de kinderopvang.

Het is goed om de driehonderd klachten over de wet Kinderopvang die de afgelopen maanden zijn binnengekomen bij het meldpunt van FNV, PvdA en GroenLinks (Forum, 8 maart 2005) te relateren aan het aantal van tweehonderdduizend aanvragers voor een overheidsbijdrage. Het klachtenpercentage bedraagt dan 0,15. Van de klachten gaat 60 procent over de hogere kosten. Dit zijn vermoedelijk bovenmodale inkomens.

De levensloopregeling is nog maar net aangenomen en vanaf 2006 operationeel. De levensloopregeling kan worden gebruikt voor het betalen van ouderschapsverlof. Werknemers en werknemers die meedoen aan de levensloopregeling, krijgen in ieder geval belastingkorting. Daar bovenop komt een extra voordeel van ruim 630 euro per maand bij voltijdsverlof als de levensloopregeling wordt gebruikt voor ouderschapsverlof. Ik vind het een behoorlijke en noodzakelijke stap vooruit.

Net zoals het voorstel voor uitbreiding van het langdurend zorgverlof dat nu in de Eerste Kamer ligt. Dit is beleid dat noodzakelijke kaders biedt en geld inzet. Tegen de bezuinigingsagenda in. In de toekomst moet nog het een en ander gebeuren. Emancipatiebeleid blijft nodig. De kabinetsdoelstellingen voor participatie zijn nog niet bereikt. Maar ik ben verre van pessimistisch. De opwaartse trend zal niet ombuigen. Dat zou volkomen in strijd zijn met de kennis, kunde en ervaring die vrouwen te bieden hebben.

Vrouwen zullen een steeds belangrijker positie innemen op de arbeidsmarkt. Omdat de economie dat vraagt, omdat de vergrijzing moet worden opgevangen en vooral omdat vrouwen geen genoeg zullen nemen met minder.

Deeltijd, kinderopvang, levensloop: het ligt op de CAO-tafel. Vandaag de dag zul je zien dat de belangen van vrouwen en mannen gelijk op kunnen lopen. Ook mannen kunnen belang hebben bij deeltijd, bij een bijdrage in de kinderopvang en in levensloop. Je zou

kunnen zeggen dat de knelpunten op de agenda's van de sociale partners op het terrein van arbeid en zorg - knelpunten die eigen keuzen en eigen uitkomsten in de weg staan - zowel voor vrouwen als mannen gelden. De CAO-tafel wordt steeds belangrijker. 'Arbeid en zorg'-vrouwen/mannen hebben er alle belang bij om sterk aan die tafel vertegenwoordigd te zijn.

Dat mogen ze ook verwachten. Vakbonden en werkgevers hebben er altijd om gevraagd de werkgeversbijdrage aan de kinderopvang te kunnen regelen. De FNV herhaalde dit standpunt afgelopen dinsdag in de Volkskrant: zij waarschuwt dat zij werkgevers nog even de tijd geeft zelf in CAO's de zaken goed te regelen. Zoals ik ruim een jaar geleden al in de Groene Amsterdammer zei: 'De vakbond wil het aan de CAO-tafel regelen. Prima, ga ervoor staken'.

Onderschat ook de rol van de gemeenten niet. Daar wordt arbeidsmarktbeleid gevoerd. Ook de rol van de centrale overheid is belangrijk. De overheid moet kaders stellen, voorwaarden scheppen en stimuleren. Er is een kabinetsbrede verantwoordelijkheid. En dus is het van belang dat mijn collega's hun verantwoordelijkheid nemen binnen hun eigen domein. Wat mij betreft is het de vraag of een coördinerend bewindspersoon de beste verankering biedt. Aan het eind van deze kabinetsperiode zal de vraag beantwoord moeten worden of en hoe we verder gaan met dit takenpakket.

Aart Jan de Geus is minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid. Dit is de bewerkte versie van een toespraak die hij dinsdag hield tijdens een viering van Internationale Vrouwendag in Amsterdam. Om het emancipatiestreven te bevorderen, boden veertig maatschappelijke organisaties hem bij die gelegenheid de 'Agenda voor de toekomst Peking + 10' aan.